

FLORA VA FAUNA MAVZUSIDA O'RTA BOSQICH O'QUVCHILARGA
INGLIZ TILI GRAMMATIKASINI O'RGATISH.

Maxmarahimova Shahnoza Rustamjon qizi

Mengturayeva Shohista To'lqin qizi

Karimjonova Xadicha Abdulatip qizi

Denov tadbirkorlik va
pedagogika instituti, 4-bosqich talabalari

shahnozamaxmarahimova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada “Flora va Fauna” mavzusi asosida ingliz tili grammatikasini o'rta bosqichdagi o'quvchilarga samarali o'rgatish masalasi yoritiladi. Unda mavzuga mos grammatik birliklar tanlovi, kontekst asosida o'rgatish, o'yinli va kommunikativ yondashuvlar, leksik-grammatik bog'liqlikni shakllantirish metodlari tahlil qilinadi. Shuningdek, interaktiv va vizual vositalar orqali grammatikani mazmunli o'zlashtirishning afzalliklari ko'rsatib beriladi. Maqola maktab bosqichida dars berayotgan ingliz tili o'qituvchilari uchun nazariy va amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Abstract: This article explores the teaching of English grammar to intermediate learners through the theme “Flora and Fauna.” It analyzes the integration of topic-based grammar instruction, the use of context-rich methods, and the benefits of communicative, visual, and game-based approaches. Practical suggestions are provided to support grammar learning in meaningful ways, particularly in school settings.

Kalit so'zlar: grammatika, flora, fauna, mavzuga asoslangan ta'lim, kontekstual yondashuv, o'yinli metod, o'rta bosqich, interaktiv dars, ingliz tili

Ingliz tilini o'rganish jarayonida grammatik bilimlar asosiy poydevor sifatida muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, o'rta bosqichdagi o'quvchilar uchun tanlangan mavzular ularning tilga bo'lgan qiziqishini oshirish, mazmunli va kontekstual o'rganishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. "Flora and Fauna" mavzusi bu borada ayniqsa dolzarb bo'lib, nafaqat grammatik strukturani o'zlashtirish, balki atrof-muhit, tabiat, hayvonot va o'simlik dunyosi haqida bilim berish, ularni ekologik tarbiyalash, til o'rganish bilan barobar ongli fuqarolik tarbiyasini ham shakllantirish imkonini yaratadi. Grammatikani o'rgatish jarayonida u mavzuli kontekstga, xususan, tabiat va atrof-muhitga oid mazmunlarga bog'langanda samaradorlik sezilarli darajada ortadi.¹ Bu mavzu doirasida o'rgatiladigan grammatik birliklar — Present Simple, There is/There are konstruktsiyalari, sifatdoshlar va modal fe'llar (can, must) — o'quvchilarning hayotga yaqin, real kontekstda foydalaniladigan gap tuzish malakasini shakllantiradi. Masalan, "A lion lives in the savannah", "There are many kinds of flowers in the garden", "The tiger is fast and dangerous", "Birds can fly", "We must protect endangered species" kabi gaplar orqali nafaqat grammatik shakl, balki tilning funksional qo'llanishi ham o'rgatiladi.

Bu kabi yondashuvlar o'quvchining mantiqiy fikrlashi va kuzatuvchanligini rivojlantirib, grammatika va leksika o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni o'zlashtirishga xizmat qiladi. Hayvonlar va o'simliklar kabi bolalar uchun tanish bo'lgan kontekstlarda grammatik tuzilmalarni o'zlashtirish tabiiyroq va ongliroq kechadi.² Grammatika nafaqat qoidalar jamlanmasi, balki jonli nutqning asosiy tayanchidir. "Flora and Fauna" mavzusini darslarga tatbiq etish orqali o'quvchilar izchil, mantiqiy bog'langan, real hayotiy vaziyatlarga mos gaplar tuzishga o'rganadilar. "Forest animals" mavzusi doirasida "There are many tall trees in the forest", "The fox is clever and fast", "Some animals can climb trees" kabi gaplar orqali grammatik birliklar nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham mustahkamlanadi. Ayniqsa, gapni kontekst asosida tuzish orqali o'quvchilar nutqiy faollikni, mustaqil fikrlash va ifodalash

¹ Harmer, J. Ingliz tilini o'qitish amaliyoti. — 4-nashr. — London: Longman, 2007. — 448 b.

² Thornbury, S. Grammatikani qanday o'rgatish kerak. — Harlow: Pearson Education Limited, 1999. — 192 b.

ko'nikmasini rivojlantiradilar. Dars jarayonida o'yinli faoliyatlar — masalan, “Guess the Animal”, “Grammar Bingo”, “Who lives where?” kabi topshiriqlar grammatika darslarini jonlantirib, bilimlarni mustahkamlovchi vositaga aylanadi. Bunday interaktiv metodlar orqali o'quvchi faqat eshituvchi yoki yozuvchi emas, balki faol ishtirokchiga aylanadi, bu esa bilish jarayonini chuqurlashtiradi.

Shuningdek, vizual va audiovizual materiallardan foydalanish orqali dars samaradorligi yanada oshadi. BBC Learning English va National Geographic Kids kabi manbalardan olingan videolar, animatsiyalar, rasmlar va slayd-shoular dars mavzusini jonlantirib, o'quvchilarda tilga nisbatan qiziqishni uyg'otadi. Bu vositalar orqali grammatik birliklar ko'rish, eshitish va takrorlash orqali ko'p kanalli o'zlashtirishga erishiladi. O'quvchilarda nafaqat grammatik shaklni yod olish, balki uni real vaziyatlarda qo'llash malakasi shakllanadi. Bu esa mustahkam grammatika ko'nikmasi, ongli nutq va samarali muloqot uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Tabiat va ekologik yo'nalishdagi mavzular asosida olib borilgan darslar nafaqat grammatik kompetensiyani, balki o'quvchilarning kognitiv va axloqiy tafakkurini ham rivojlantiradi.³ “Flora and Fauna” mavzusi orqali o'rgatish, shuningdek, o'quvchilarda tabiatga hurmat, hayvonot va o'simlik dunyosini asrash tuyg'usini shakllantirib, ularni ijtimoiy mas'uliyatli inson sifatida tarbiyalaydi. Shu sababli, grammatika darslariga bunday mavzularni kiritish nafaqat til o'rganishga, balki tarbiyaviy jarayonga ham xizmat qiladi.

Shuningdek, o'rta darajadagi o'quvchilarda grammatika o'rganishga bo'lgan motivatsiyani oshirishda mavzuning tanlovi muhim ahamiyatga ega. “Flora and Fauna” kabi mavzular bolalarda tabiiy qiziqish uyg'otadi, chunki ular hayvonlar va o'simliklar dunyosiga nisbatan ichki mehr va hayrat bilan qaraydilar. Bu holat psixologik jihatdan ham qulay muhit yaratadi, ya'ni bola o'zini erkin ifodalaydi va dars jarayonida passiv emas, faol ishtirokchiga aylanadi. Grammatik strukturalar bu

³ Brown, H. D. Til o'rgatish prinsiplari: interaktiv yondashuv. — 3-nashr. — Nyu-York: Pearson Education, 2007. — 560 b.

qiziqish doirasida ongli va mustahkam o'zlashtiriladi. O'quvchi gap tuzayotganda so'zlarni shunchaki birikmasidan emas, balki mazmunli fikrni ifodalovchi birlik sifatida qo'llashni o'rganadi. Bu esa nutqning to'g'riligi, izchilligi va ravonligini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, "Flora and Fauna" mavzusi ingliz tilidagi ko'plab zamonaviy manbalarga integratsiya qilish imkonini beradi. Chunonchi, ekologik bloglar, ilmiy-populyar maqolalar, bolalar uchun mo'ljallangan hikoyalar, hujjatli filmlar va interaktiv elektron resurslar orqali o'quvchilar til o'rganish bilan birga axborot savodxonligini ham rivojlantiradi. Ushbu manbalarda ishlatiladigan grammatik tuzilmalar tabiiy kontekstda namoyon bo'lib, darsda o'rganilgan qoidalar real hayot misolida mustahkamlanadi. Ayniqsa, "gaplarni tahlil qilish – qayta tuzish – o'z fikrini bildirish" kabi bosqichli yondashuv orqali o'quvchining ijodiy fikrlash salohiyati va grammatik qo'llash malakasi birgalikda shakllanadi. Bu yondashuv ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa o'rnida, "Flora and Fauna" mavzusi asosida o'tilgan grammatika darslari faqat grammatik bilim bilan cheklanmaydi, balki tilni madaniy va ijtimoiy kontekstda o'rganish imkonini beradi. O'quvchilar turli mamlakatlarda uchraydigan hayvon va o'simlik nomlarini o'rganish orqali madaniy kompetensiyasini ham oshiradi. Masalan, Avstraliyadagi "koala", Afrikadagi "baobab" daraxti, Amazonkada uchraydigan noyob hayvonlar haqida gapirish orqali global fikrlash va madaniyatlararo tafakkur shakllanadi. Bu jarayonda grammatik birliklar kontekstga to'liq singdiriladi va o'quvchi ularni hayotiy holatlarga qo'llashni o'rganadi. Til faqat aloqa vositasi emas, balki dunyoni anglash va tushunish vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Brown, H. D. (2007). Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson Education.
2. Thornbury, S. (1999). How to Teach Grammar. Longman.

3. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman.
4. Karimova, G. (2021). Ingliz tilini o'rganishda mavzulashtirilgan yondashuv. Toshkent: TDJTU nashriyoti.
5. BBC Learning English – <https://www.bbc.co.uk/learningenglish>
6. National Geographic Kids – <https://kids.nationalgeographic.com/>